

DANIELE. Chów fermowy

Łopatacz w sile wieku



Fermowy chów jeleniowatych (danieli) rozpoczął się około 25 lat temu. Farmerzy z Nowej Zelandii pierwsi docenili wartość nowego mięsa. W Europie największa ilość jeleniowatych w chowie fermowym występuje w Niemczech (180 tys. szt. – głównie daniela). W Polsce mamy trzy kierunki hodowli danieli – hodowlę zagrodową (dla łowiectwa), fermową (na mięso) i amatorską (dla przyjemności – od kilku do kilkunastu zwierząt).

W 2002 roku daniela zostały zaliczone do zwierząt gospodarskich w Polsce. Pogłowie w hodowli fermowej wynosi w kraju około 12 tys. szt. Utrzymanie tych nie do końca oswojonych zwierząt, wymaga od hodowcy łagodnego, spokojnego, ale stanowczego postępowania. Jeśli planujemy założenie hodowli danieli, trzeba im zapewnić warunki utrzymania podobne do zwierząt domowych. Sposób utrzymania jest kluczowy dla opłacalności chowu.

Daniel, czyli dziczyzna

Spożycie dziczyzny w Polsce jest bardzo małe i wynosi około 80 gram na statystycznego Polaka rocznie. Niemcy spożywają najwięcej dziczyzny w Europie (600 gram/osobę/rok). W naszym kraju dziczyzna jest wciąż mało popularna, a jej ceny – stosunkowo niskie z powodu niewielkiego popytu. Jednak bliskość niemieckiego rynku zbytu na dziczyznę sprzyja rozwijaniu chowu danieli.

D jak daniel, d jak dochody

Fermowy chów danieli jest prowadzony w celu wyprodukowania materiału hodowlanego lub użytkowego z przeznaczeniem na ubój (mięso, skóry i poroże). Przychody ze sprzedaży zwierząt żywych lub mięsa, są kluczowe dla opłacalności chowu. Hodowcy danieli mogą uzyskać także wsparcie finansowe ze środków unijnych i krajowych. Rolnicy – hodowcy danieli otrzymują dopłaty

bezpośrednie do każdego hektara pastwiska, kredyty preferencyjne (dofinansowane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa), mogą także otrzymać dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), gdzie zwrot kosztów może wynieść nawet do 65% inwestycji.

Zagrodowa hodowla danieli jest działalnością rolniczą. Prawnie regulują ją przepisy Ustawy o organizacji i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Zwierzętom utrzymywanym na fermach, należy zapewnić warunki dobrostanu. Zagrodowy chów danieli często towarzyszy także działalności turystycznej i agroturystycznej.

Od strony portfela

Opłacalność produkcji (zysk) to różnica między przychodem a poniesionymi kosztami. Do kosztów chowu danieli należą wydatki na założenie fermy – koszt pastwiska (ogrodzenie, wiata i paśniki), a potem koszty jej utrzymania (koszty paszy, zapobiegania chorobom i leczenia zwierząt) oraz koszty stałe (czyli podatki i ubezpieczenia). Przychody pochodzą ze sprzedaży zwierząt żywych (jako materiał hodowlany i użytkowy) lub produktów (po uboju). Do dochodów można również zaliczyć działalność agroturystyczną (jeżeli gospodarstwo taką działalność prowadzi) oraz otrzymane kredyty preferencyjne i pomoc (dotacje) z funduszy europejskich.

Kupię, sprzedam, czyli jak szpicak z łyzkarzem

Daniela są zwykle kupowane i sprzedawane od połowy grudnia do połowy marca. Koszt zakupu materiału hodowlanego zależy od wieku i jakości osobniczej zwierząt. Łania kosztuje 1500-1800 zł, a cielaki 1000-1200 zł.

Tabela 1. Założenia produkcyjne

Wyszczególnienie	Liczba (szt.)
Wielkość stada	100
w tym:	
łanie	60
byki	2
cielęta	38
Remont stada:	
łanie (10%)	6
byki (25%)	0,5
Sprzedaż cieląt – materiał hodowlany (masa ciała do 30 kg)	38
Sprzedaż opasów byków (90 kg m.c.)	19
Sprzedaż opasów łań (50 kg m.c.)	19
Sprzedaż wybrakowanych byków	0,3
Sprzedaż wybrakowanych łań	6



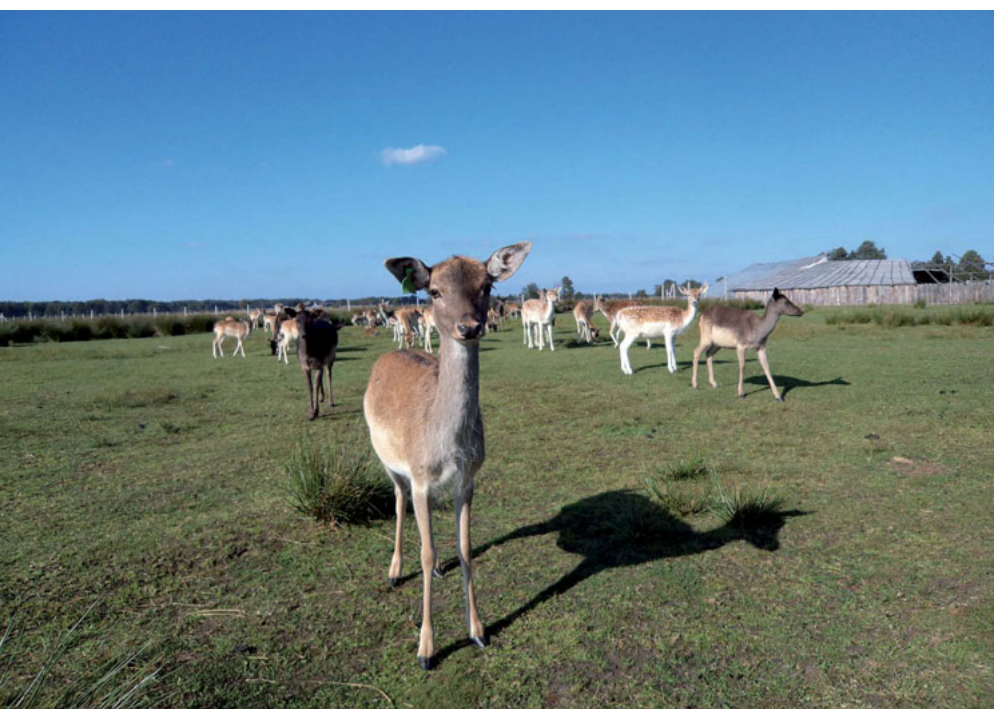
Tabela 2. Koszty pasz (łania z przychowkiem)

Pasza	Dawka (kg/szt./dzień)	Dni żywienia	Zużycie paszy (kg/szt./rok)	Cena paszy (zł/dt)
Zielonka z pastwiska (kg)	8,0	210	1,680	5,46
Siano łąkowe (kg)	1,5	150	225	28,12
Zboże (kg)	0,3	210	63	52,00
Żołędzie (kg)	0,3	150	45	35,00
Kasztany (kg)	0,3	150	45	30,00
Sól lizawka (szt.)	do woli	365	1	1,00

Tabela 3. Roczne koszty utrzymania stada danieli (100 szt., w tym 60 łań)

Wyszczególnienie	Ilość	Cena (zł)	Wartość (zł)
Razem koszty pasz			21 956
Zakup byków hodowlanych	0,5 szt.	1 800	900
Zakup łań hodowlanych	6 szt.	1 600	9 600
Razem zakup zwierząt na remont stada			10 500
Koszty weterynaryjne	3 zł/szt.		300
Razem koszty bezpośrednie			32 756
Ubezpieczenie danieli	52 zł/szt.		5 200
Paliwo, energia elektryczna	x		7 400
Amortyzacja	2,5 %		860
Inne koszty (remonty, KRUS)	x		1 500
Razem koszty pozostałe			14 960
KOSZTY CAŁKOWITE			47 716





Natomiast cena byków waha się od 1500 zł za szpicaka, do kilku tysięcy za dobrego łopatacza w sile wieku. Ceny danieli za sztukę w gospodarstwie agroturystycznym wynoszą około 500 zł za cielaki i 700 zł za szpicaki, łanie cielne kosztują 900-1100 zł, a łyżkarze i łopatacze 1000-1500 zł.

Przy sprzedaży na mięso opłacalność spada. Cena patroszonych tusz w obrocie rynkowym wynosi 9 zł za kg masy ciała, a w obrocie hurto-

wym ceny są wyższe (24-40 zł/kg). W przeliczeniu, tusza łani (30-35 kg) osiąga wartość 270-315 zł. Sprzedaż myśliwym przez hodowcę fermowego to od 500 do 600 zł/sztukę. Na Węgrzech ceny danieli za łanie wynoszą 520 EUR, a za łyżkarza od 920 do 1000 EUR.

Słaby łopatacz i mocny łopatacz

Od danieli można również pozyskiwać poroża i skóry. W zależności od

wieku, wyróżnia się następujące poroża – szpicak, szóstak, łyżkarz, słaby łopatacz i mocny łopatacz. Przy dokonywaniu wstępnej wyceny poroża, uwzględnia się jego formę oraz masę, która musi wynosić co najmniej 2,0 kg brutto (masa poroża z czaszką bez żuchwy). Wyceny poroża dokonuje się na podstawie kryteriów Międzynarodowej Rady Łowiectwa i Ochrony Zwierzęcy. W Polsce cena poroża łopatacza to około 200 zł/szt. Skóry z danieli są mało doceniane. Za wyprawioną skórę można otrzymać (w zależności od wielkości) od 120 do 150 zł.

Bez kłusowników

Daniele cechują się dużą elastycznością ekologiczną. Planując założenie hodowli, należy zwrócić uwagę na wybór terenu pod zagrodę. Ferma danieli powinna być ulokowana w spokojnej okolicy, z dala od ruchliwych dróg, bezpańskich psów i bez tradycji kłusowniczych wśród ludności. Zmiana warunków (trybu) życia danieli z wcześniejszych (bez interwencji człowieka) do nowych, zagrodowych, wymaga od hodowcy zapewnienia im podobnego utrzymania, ale umożliwiającego prowadzenie zorganizowanej hodowli zwierząt.

Pół metra pod ziemią

Jeśli weźmiemy pod uwagę warunki życia danieli, założenie hodowli nie jest przedsięwzięciem ani trudnym, ani kosztownym. Przy zakładaniu fermy danieli, należy uwzględnić, oprócz kosztów zakupu zwierząt (danieli), koszty ogrodzenia (siatki). Niezbędne jest solidne ogrodzenie pastwiska. Ceny hurtowe siatki to około 5 zł za metr bieżący. Wysokość ogrodzenia wynosi 2,0 m. Jeśli chcemy uniknąć strat powodowanych przez zwierzęta drapieżne (lisy, psy), lub kłusowników – siatka musi być wkopana w podłoże na głębokość pół metra.

Wiata i paśnik

Oprócz kosztów związanych z założeniem pastwiska, czekają nas wy-

Tabela 4. Roczne przychody ze stada danieli (100 szt., w tym 60 łań)

Wyszczególnienie	Ilość (szt.)	Cena	Wartość (zł)	
			materiał hodowlany	zwierzęta opasowe
Sprzedaż cieląt hodowlanych (masa ciała do 30 kg)	38	1 100 zł	41 800	-
Sprzedaż opasów:				
byki (masa ciała 90 kg)	19	10 zł/kg	-	17 100
łanie (masa ciała 50 kg)	19	10 zł/kg	-	9 500
Sprzedaż wybrakowanych zwierząt:				
byki (masa ciała 100 kg)	0,5	10 zł/kg	500	500
łanie (masa ciała 60 kg)	6	10 zł/kg	3 600	3 600
Sprzedaż skór	44	120 zł/szt.	5 280	5 280
Sprzedaż poroża	20	200 zł/szt.	4 000	4 000
Razem przychody	x	x	55 180	39 980

Tabela 5. Wskaźniki ekonomiczne (stado danieli 100 szt., przy różnej obsadzie na 1 ha)

Wyszczególnienie	Obsada danieli			
	15 szt./ha		5 szt./ha	
Powierzchnia UZ (ha)	7		20	
Obsada zwierząt (DJP/ha)	1,8		0,6	
	Wartość (zł)			
	materiał hodowlany	zwierzęta opasowe	materiał hodowlany	zwierzęta opasowe
Koszty całkowite	47 716		47 716	
Razem przychody	55 180	39 980	55 180	39 980
Dochód rolniczy netto	7 464	-7 736	7 468	-7 736
Płatności obszarowe (JPO/PZ)	8 260,84		23 602,40	
Dochód rolniczy netto z dotacjami	15 725	525	31 066	15 866
Wskaźnik opłacalności bez dotacji (%)	115,64	83,79	115,64	83,79
Wskaźnik opłacalności z dotacją (%)	132,95	101,10	165,11	133,25
Dopłata ONW (II strefa-264 zł/ha)	1 848,00		5 280,00	
Dochód rolniczy netto z dotacją i dopłatą ONW	17 573	2 373	36 346	21 146
Wskaźnik opłacalności z dotacją i dopłatą ONW (%)	136,83	104,97	176,17	144,32

DJP – Duża jednostka przeliczeniowa (daniel – 0,12 DJP), JPO/PZ – Jednostka Płatność Obszarowa / Płatność zwierzęca, ONW – Obszary o Niekorzystnych Warunkach, Wskaźnik Opłacalności (%) = wartość produkcji / wartość nakładu x 100





datki na jego utrzymanie. Daniele na fermie (w zagrodzie) wymagają zorganizowanego wypasu. Konieczny jest wypas kwaterowy, składający się z kilku kwater (od 3 do 5 ha) – na fermach do 30 ha oraz (5–15 ha) – na większych fermach. Kwatery muszą być połączone ze sobą korytarzami przepędowymi. Ferma danieli nie może być mniejsza niż 1 ha. Maksymalna obsada to około 15 szt./ha na pastwiskach w optymalnych warunkach i około 5 szt./ha na słabych pastwiskach. Do chowu nie potrzebujemy żadnych budynków. Na pastwiskach muszą znajdować się wiaty chroniące zwierzęta przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, a zimą paśniki, w których zadawana jest karma.

Koszty utrzymania

Utrzymanie (obsługa) to niskie koszty stałe, ponieważ do obsługi 1500 zwierząt wystarczy zatrudnić 1 osobę. Do kosztów stałych zalicza się wydatki na ubezpieczenie fermy, w tym zwierząt i pracowników obsługujących zwierzęta oraz opłaty podatkowe. Koszty te wynikają z wielkości gospodarstwa (liczba hektarów pastwiska i liczba zwierząt). Koszty żywienia zależą od rodzaju zadawanej paszy i jej jakości. W sezonie pastwiskowym koszty utrzymania są niższe niż zimą. Główną paszą w okresie zimowym jest dobre siano lub sianokiszonka (zadawana do woli) oraz pasza treściwa (owies, jęczmień – całe ziarno lub gniecione) i dodatki witaminowo-mineralne. Ceny pasz różnią się

w zależności od pory roku i terenu, na którym leży ferma.

Zaszczepione stado

Daniele są odporne na choroby, zwłaszcza na pasożyty. Przebywanie zwierząt na pastwisku zarażonym inwazyjnymi jajami pasożytów (głównie nicieniami), może jednak powodować ich zarażenie. Aby tego uniknąć, przestrzegajmy zaleceń profilaktycznych. Należy zabezpieczyć pastwiska przed zanieczyszczeniem inwazyjnymi jajami lub larwami, poprzez odrobaczanie całego pogłowia danieli. W tym celu dodajemy do paszy leki odrobaczające stado. Stosowanie leków zmniejsza produkcję jaj i żywotność pasożytów. Aktywność pasożytów maleje także po zastosowaniu inaktywowanych szczepionek.

Zakażeniom można również zapobiegać poprzez wprowadzenie wypasu kwaterowego pastwisk. Ważne jest ogrodzenie stojących zbiorników wodnych, mogących być źródłem inwazyjnym pasożytów. Koszty związane z profilaktyką i leczeniem chorych zwierząt zależą od rodzaju inwazji oraz liczby chorych zwierząt.

Opłacalność fermowego chowu danieli

Aby określić opłacalność fermowego chowu danieli opracowałem kalkulację chowu danieli z przeznaczeniem na produkcję cieląt do dalszego chowu oraz opasu młodych zwierząt w celu pozyskania mięsa (dliczyzny).

Rozważania ekonomiczne analizowano w warunkach produkcyjnych Dolnego Śląska. Dla porównania przedstawiono różną obsadę danieli na hektarze 15 szt. w optymalnych warunkach (chów intensywny) i 5 szt. na słabych pastwiskach (chów ekstensywny). Symulacje ekonomiczne oparto na niskotowarowym stadzie danieli (100 szt.).

Patrz tabele 1-5

Na podstawie opracowanej kalkulacji stwierdzono, że wyniki opłacalności (dochód rolniczy i wskaźniki opłacalności) są wyższe, jeśli uwzględnimy płatności obszarowe, a na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania wyniki te są jeszcze korzystniejsze (dopłaty ONW). Opłacalność chowu danieli z przeznaczeniem na opas jest nieco mniejsza niż u zwierząt przeznaczonych do dalszego chowu. Powodem są niskie ceny dziczyzny. W celu podniesienia opłacalności można opasać danieli do większej masy ciała. Podobne wyniki symulacji ekonomicznych (modelu) otrzymano w Niemczech i Nowej Zelandii. Wyliczone wskaźniki opłacalności produkcji cieląt danieli są porównywalne do uzyskanych przy produkcji młodego żywca baraniego w warunkach Niemiec.

Daniel w dobrostanie

Chów danieli jest przyjazny środowisku naturalnemu, a atrakcyjność hodowli sprzyja rozwojowi turystyki i agroturystyki. Swobodny wypas danieli spełnia wymóg dobrostanu zwierząt. W przyszłości wiele zależeć będzie od warunków, w jakich hodowla będzie się rozwijała – sytuacji na rynku oraz regulacji prawnych. Dziś, hodowcy mogą korzystać z preferencyjnych kredytów rolniczych (dofinansowanych przez ARiMR), dopłat do gruntów oraz z unijnych programów.

Źródło: Opłacalność fermowego chowu danieli (T. Orlański) – uaktualniono. Przegląd hodowlany 5-6/2012.

*Tekst i zdjęcia
dr inż. Tadeusz Orlański DODR,
PZDR Chojnów*